

نشان‌های نوشتاری نشریات
(سرعنوان نشریات فرهنگی)
عبدالخالق دستمردی

میراث

۱۳۹۹

سرشناسه	: دستمردی، عبدالخالق، ۱۳۶۱-
عنوان و نام پدیدآور	: نشانه‌های نوشتاری نشریات : (سرعنوان نشریات فرهنگی)/عبدالخالق دستمردی؛ ویراستار سمیه رسولی‌پور.
مشخصات نشر	: تهران: میراث هنر، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۳۰ ص.: مصور.; ۲۱/۵×۱۴/۵ سم.
شابک	: ۲۶۰۰۰۰ ریال 978-622-961382-5
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
عنوان دیگر	: سرعنوان نشریات فرهنگی.
موضوع	: روزنامه‌ها -- ایران -- صفحه‌آرایی و حروف‌چینی
موضوع	: Newspaper layout and typography -- Iran
موضوع	: نشانه نوشته‌ها -- ایران
موضوع	: Logotypes (Printing) -- Iran
موضوع	: الفبای تزیینی -- ایران
موضوع	: Lettering -- Iran
رده بندی کنگره	: ۶۹۵۸Z
رده بندی دیویی	: ۰۱۵/۵۵۰۳۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۳۰۳۱۰۳

عنوان : نشانه‌های نوشتاری نشریات

مؤلف : عبدالخالق دستمردی

ناشر : میراث هنر

طراح جلد : عبدالخالق دستمردی، توفیق مالکی

ویراستار: سمیه رسولی‌پور

نوبت چاپ : اول / ۱۳۹۹

تیراژ : ۱۰۰۰ نسخه

قیمت : ۳۶۰۰۰۰ ریال

شابک : 978-622-961382-5

مرکز پخش: تهران، خیابان انقلاب، خیابان ابوریحان، پلاک ۴۲، طبقه ۲

تلفن : ۶۶۹۷۰۷۳۷ _ ۰۹۱۹۰۱۸۷۳۵۹

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار
۱۱	فصل اول: خوشنویسیدر نشانه‌های نوشتاری
۱۱	خوشنویسی
۱۳	خط کوفی
۱۳	اقلام سته
۱۴	خط محقق
۱۴	خط ریحان
۱۴	خط ثلث
۱۵	خط نسخ
۱۶	خط توقیع
۱۶	خط رفاع
۱۶	خط تعلیق
۱۶	خط نستعلیق
۱۷	خط شکسته نستعلیق
۱۸	سایر خطوط
۱۸	نشانه‌شناسی
۲۰	انواع مختلف نشانه
۲۱	نشانه نوشتاری
۲۲	نشانه‌های تلفیقی
۲۳	فصل دوم: سرعنوان نشریات ایرانی
۲۳	سرعنوان نشریات از آغاز تا امروز

۳۰.....	سرعنوان نشریات فرهنگی
۳۰.....	نحوه انتخاب عنوان
۳۲.....	مکان سرلوحه و عنوان نشریات فرهنگی
۳۵.....	فصل سوم: طراحی نشانه‌های نوشتاری با قلم‌های خوشنویسی
۳۵.....	خط کوفی در طراحی نشانه‌های نوشتاری و سرعنوان نشریات فرهنگی
۳۸.....	خط نسخ در طراحی نشانه‌های نوشتاری و سرعنوان نشریات فرهنگی
۴۱.....	خط ثلث در طراحی نشانه‌های نوشتاری و سرعنوان نشریات فرهنگی
۴۶.....	خط نستعلیق در نشانه‌های نوشتاری و سرعنوان نشریات فرهنگی
۵۰.....	خط شکسته نستعلیق در نشانه‌های نوشتاری و سرعنوان نشریات فرهنگی
۵۵.....	فصل چهارم: طراحی نشانه‌های نوشتاری با حروف و فونت
۵۵.....	نشانه‌های طراحی شده با استفاده از طراحی حروف و فونت
۵۵.....	عوامل مؤثر بر نشانه‌های نوشتاری طراحی شده با حروف
۶۰.....	نشانه‌های نوشتاری و سرعنوان نشریات فرهنگی طراحی شده با حروف
۶۳.....	فصل پنجم: طراحی نشانه‌های نوشتاری و سرعنوان نشریات با قلم آزاد
۶۶.....	۱. شیوه تلفیق فضای خالی و پر
۶۷.....	۲. شیوه حذف یا اضافه کردن تکه‌هایی از حروف
۶۷.....	۳. برش و جابجایی حروف
۶۸.....	۴. پیوستگی حروف
۶۹.....	۵. قرار گرفتن در سطح
۷۰.....	۶. تماس خاص حروف
۷۰.....	۷. تکرار حروف
۷۱.....	۸. عبور خط

۷۲.....	۹. ایجاد سایه
۷۳.....	۱۰. ایجاد ترکیبی نو از حروف رایج
۷۳.....	۱۱. طراحی حروف جدید
۷۴.....	۱۲. خاص کردن قسمتی از حروف
۷۵.....	۱۳. بداهه‌نگاری
۷۵.....	۱۴. بهره‌گیری از تصویر مرتبط
۷۶.....	۱۵. پاکس کردن
۷۷.....	۱۶. بهره‌گیری از عناصر بصری و کیفیات بصری
۸۳.....	فصل ششم: تحلیل سرعنوان نشریات فرهنگی
۸۴.....	۱- سرعنوان نشریه پیام امروز
۸۶.....	۲- سرعنوان نشریه نشان
۸۸.....	۳- سرعنوان نشریه حقوق زنان
۹۰.....	۴- سرعنوان نشریه ریحانه
۹۲.....	۵- سرعنوان نشریه رشد هنر
۹۵.....	۶- سرعنوان نشریه هنر شهر
۹۷.....	۷- سرعنوان نشریه تندیس
۱۰۰.....	۸- سرعنوان نشریه فرهنگ و هنر
۱۰۲.....	۹- سرعنوان نشریه کلک
۱۰۴.....	۱۰- سرعنوان نشریه نگره
۱۰۹.....	۱۲- سرعنوان نشریه آیش
۱۱۲.....	۱۳- سرعنوان نشریه فرهنگ و سینما
۱۱۴.....	۱۴- سرعنوان نشریه روزانه

- ۱۵- سرعنوان نشریه سرویه ۱۱۷
- استنتاج تحلیل سرعنوان نشریات فرهنگی ۱۲۰
- فهرست منابع و مآخذ ۱۲۷

پیشگفتار

کتاب حاضر تلاشی است در جهت مسایلی چون بررسی قابلیت‌های بصری، زیبایی‌شناختی، روان‌شناختی، معنایی و محتوایی خوشنویسی بر روی طراحی نشانه‌های نوشتاری به صورت کلی و سرعنوان مجلات فرهنگی فارسی به صورت خاص و نیز ویژگی‌های این قلم‌ها و تأثیراتی که بر طراحی این نشانه‌ها داشته‌اند. این بهانه‌ای به دست داد تا تلاشی نیز در خصوص قلم‌های دیگر غیرخوشنویسی از جمله فونت‌ها و انواع قلم‌های آزادی که به طرق گوناگون از طریق تمهیدات متنوع که منجر به ایجاد نشانه می‌شوند صورت گیرد. کوشش‌های دیگری از جمله ایجاد یک دسته‌بندی خاص از قلم‌ها و شیوه‌هایی که این نشانه‌ها و سرعنوان‌ها بر اساس آن‌ها طراحی می‌شوند مطرح و به آن پرداخته شد. در طول کتاب به مسایلی چون مشخص شدن گرایش طراحان به نوع قلم و رسیدن به بعضی قابلیت‌های آشکار و پنهان قلم‌های سستی و امروزی در طراحی این نشانه‌ها پرداخت شده است. از جمله موارد مهم که از کالا یا سازمان یا مؤسسه‌ای می‌ماند و با شنیدن دالی، مدلولی خاص در ذهن نقش می‌بندد، نشانه‌ی آن است؛ که به نوعی هم یادآورنده موضوع و هم برنامه‌های آن سازمان یا دفتر یا ... است و هم تصویر ماندگار سازمان می‌باشد که مخاطب از طریق نشانه به یاد آن سازمان یا ... می‌افتد. این ویژگی جذاب و ماندگار و کارکردی نشانه است. نشانه‌ی نوشتاری نیز می‌تواند تأثیرگذار و ماندگار و مهم باشد بلکه بیشتر، چون با تصویر جدید و انتزاعی‌تر مواجهه است و میدان وسیعی نیز دارد. نشانه‌های نوشتاری گرافیکی امروزه در خیلی نقاط حضور دارند در

تلویزیون، بر سر در اداره یا سازمان، روی کتاب و ... بر روی انواع نشریات نیز آن‌ها خودنمایی می‌کنند و به جایگاهی مهم دست یافته‌اند که حتی در جلب نظر مخاطبان به آن مجله نیز نقش کلیدی می‌توانند داشته باشند. خوشنویسی از جمله هنرهای مطرخی است که در بسیاری از کشورها چه از لحاظ زیبایی‌شناسی چه از لحاظ کاربردی جایگاه ویژه‌ای داشته است. در ایران نیز با توجه به این‌که جایگاه سه خط مشهور تعلیق، نستعلیق و شکسته می‌باشد، از دیرباز خوشنویسی جزء هنرهای مهمی بوده است که در هنرهای بسیاری از جمله گرافیک ادغام شده است. سرعنوان^۱ ویژه‌ی طراحی مجله بوده که به نوعی از آن به نشانه‌ی نوشتاری نیز یاد شده است. روشن شدن این نکته قابلیت‌های قلم‌های خوشنویسی در طراحی نشانه‌های نوشتاری به صورت کلی و سرعنوان مجالات فرهنگی به صورت خاص کدام هستند و به چه میزان و شیوه‌ای هستند ضروری می‌نماید. یکی از اهداف اصلی در این جستار بررسی نقش قابلیت‌های تصویری خطوط سستی در زیبایی نشانه‌های نوشتاری مجالات فرهنگی در ایران بوده است. اما متعاقب آن هدف‌های دیگری نیز مطرح بوده است از جمله: ارائه‌ی یک دسته‌بندی خاص بر اساس نوع قلم‌هایی که از آن‌ها در طراحی نشانه‌های نوشتاری کلی و به طور خاص سرعنوان مجالات فرهنگی استفاده شده است؛ مشخص شدن گرایش طراحان گرافیک به نوع قلم خوشنویسی جهت طراحی نشانه‌های نوشتاری و بررسی قابلیت‌های آشکار و پنهان خوشنویسی در طراحی این نشانه‌ها می‌باشد. درباره‌ی نحوه‌ی طراحی و بیان گرافیکی نشانه‌های نوشتاری در عنوان مجالات فرهنگی فارسی تحقیق منسجمی وجود ندارد. در این کتاب سعی

بر این بوده است تا تقسیم‌بندی خاص حاکم بر نشانه‌های نوشتاری در
مجلات فرهنگی ایران معرفی شود.